

Трубєко Т. В.

*учитель хімії та біології вищої категорії, старший учитель
Часовоярської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 15
Бахмутської районної ради Донецької області
м. Часів Яр, Україна*

ЗАСОБИ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ШКОЛІ

Однією з найбільших проблем сучасного людства є екологічний стан довкілля. Глобальна екологічна криза, в умовах якої ми живемо, є наслідком дії багатьох чинників. Це і споживацький підхід до природи, і нерегульоване зростання народонаселення тощо. Але, якщо подивитися на проблему глибше, то виявиться ще одна, чи не найсуттєвіша, причина екологічної кризи, – глибоке падіння духовності та моралі, низький рівень екологічної освіти та виховання, екологічної культури переважної більшості мешканців планети.

Досвід засвідчує, що формування екологічної культури може відбуватися стихійно, внаслідок критичного осмислення людиною наслідків своєї власної діяльності та діяльності інших людей в природі. Інший шлях пов'язаний з освітою, коли екологічна культура особистості формується на основі певних екологічних знань, сукупності норм, зразків поведінки та діяльності щодо природних об'єктів. Цей шлях є більш ефективним. Саме у формуванні екологічної культури особистості природоцентричного типу сьогодні вбачається можливість подолання екологічної кризи, вирішення екологічних проблем. Цей підхід визнаний як найбільш продуктивний та актуальний. Підвищення рівня екологічної культури повинно починатися з молоді, бо саме від її дій залежить майбутнє світу.

Наявність певних знань, уявлень ще не гарантує відповідну поведінку. Невід'ємним атрибутом екологічного виховання є практична діяльність кожної людини, спрямована на охорону природного середовища.

Протягом останніх 9 років робота з екологічного виховання в Часовоярській загальноосвітній школі I–III ступенів № 15 Бахмутської районної ради Донецької області була спрямована на усвідомлення дитиною своєї єдності з навколишнім природним середовищем, формування бережного ставлення до всього живого на Землі, розвиток здатності відчувати красу Природи, дбайливе ставлення до природних національних багатств, підтримку здоров'я свого тіла і профілактику захворювань. Робота починалась з виявлення учнів, яких турбують екологічні проблеми. Нами було розроблено проекти, що стосуються харчових продуктів та їх впливу на організм («Вплив нітратів та нітритів на організм людини»), який був презентований на Міжрегіональній конференції «Здоров'я через освіту», «Вітаміни – це здоров'я та довголіття», «Вивчення бактерицидних та бактеріостатичних властивостей різних сортів меду»). За наслідками проектів було розроблено поради мешканцям та в місцевій газеті, а також на сайті міста було оприлюднено ці рекомендації.

Учні школи зацікавились нашими дослідженнями, залучились до роботи і, оскільки, за словами Луї Пастера, 80 % наших хвороб ми випиваємо, то наступною роботою став проект по з'ясуванню якості питної води, що споживають мешканці міста Часів Яр. За допомогою працівників КП «Вода Донбасу» ми визначили джерела постачання води в місто, відвідали водну лабораторію, ознайомились з процесом водоочищення та провели дослідження якості води. Учні школи виграли грант на отримання системи очищення питної води, яка встановлена в нашій школі. Робота була презентована на Всеукраїнському конкурсі дослідницьких робіт для учнів 6–8 класів в номінації «Екологія. Вода у вашому місті» в м. Київ, де посіла III місце.

Поступово кількість залучених до виконання екологічних проектів учнів зростала, і ми вирішили дослідити стан водойм міста. Метою досліджень було з'ясування екологічного стану водних об'єктів в місті Часів Яр, дослідження наявності берегоохоронних територій, стану берегової рослинності, оцінка стану забрудненості водойм за показниками якості води, пошук шляхів покращення стану водойм. Робота була презентована на Всеукраїнському конкурсі

дослідницьких робіт для учнів 6–8 класів в номінації «Екологія. Вода у вашому місті» в м. Київ .

При реалізації мети нашої наступної роботи ми зіткнулися з тим, що не тільки діти, але й дорослі не знають рослин нашої місцевості, які підлягають охороні. Тому збереження й відновлення видового різноманіття, визначення місць зростання рослин, занесених до Червоної книги України, проведення просвітницької роботи ми визначили актуальним. За результатами роботи була надрукована «Червона книга (рослини) м. Часів Яр Донецької області» та відновлена втрачена популяція Ірису карликового (*Iris pumila* L.). Робота була презентована на Біологічному форумі студентської та учнівської молоді «Дотик природи – 2014» в м. Київ, де посіла I місце.

Наше життя само пропонує нам теми для проектів. Досліджуючи первоцвіти наших лісів, ми зіткнулись з купами сміття на узбіччях. Одразу виникло бажання з'ясувати, а скільки сміття виробляють мешканці міста та як воно утилізується. В результаті було розроблено спосіб переробки харчових відходів на біогаз та поліетилену на спирт. Робота була презентована на Всеукраїнському конкурсі екологічних проектів DREAM ECO, де отримала золоту медаль.

Влітку 2017 року в межах заходів щодо пропаганди охорони навколишнього середовища «Екологічними стежками рідної України» команда юних екологів школи відвідала Закарпатську область, Умань та заповідник «Асканія-Нова», де провела польові дослідження з різних тем, захистила свої роботи на обласній конференції та посіла 1 місце.

Шкільний етап екологічного виховання є базою для подальшого поглиблення екологічної освіти, що має сформувати екологічну культуру людини, для якої характерні різнобічні, глибокі знання про навколишнє середовище (природне і соціальне); екологічний стиль мислення, що передбачає відповідальне ставлення до природи та свого здоров'я; наявність умінь і досвіду вирішення екологічних проблем (насамперед на місцевому рівні); безпосередню участь у природоохоронній роботі, а також здатність передбачати можливі негативні наслідки природо-перетворювальної діяльності людини.